

Universitätsbibliothek Wuppertal

Iulianu Autokratoros Ta Sōzomena, Kai Tu En Agiois Kyrillu Archiepiskopu Alexandreias Pros Ta Tu En Atheois Iulianu Logoi Dekα

Julian <Römisches Reich, Kaiser>

Lipsiae, Anno MDCXCVI.

Ad Iuliani opera praefatio

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1694](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1694)

commodioremque esse duxi viro illo, qui quemadmodum, aut apud Reges dicendum, aut Regibus loquendum esset, præclare cognosceret. Qui quum summi ordinis sit, publicique consilii princeps, ita in iure dicendo, æquitæque moderanda, regiam & personam & auctoritatem sustinet, ut eius vox quædam sit regie mentis ac voluntatis interpret, & purpureæ vestis fulgor ipse maiestatis illius amplitudinem demonstrat. Quibus regie potestatis insignibus ut regiam æque, quum in admittendo hoc meo munere, tum in fouendis nostris subleuandisque, benignitatem adiicere pergās, magno abs te opere contendo. Vale. *Fixæ Andegavorum, VIII Calend.*

Hodie Le Roche inter Angers et Le Mans.

Novembr. Anno Domini c l 2. l 3 c XIII.

Petavii editio Flexensis tres priores orationes continens in vulgus demum prodit anno sequente 1614

AD

IULIANI OPERA

PRÆFATIO.

In qua de IULIANI ipsius, & vniuersæ de gentilium libris; tum de hac noua editione, differitur.

Dionysius Petavius hæc scripsit in editione Parisina a. 1630.

IULIANI Imperatoris, impietate ac perfidia quam rebus cæteris notioris, opera indigna esse Christiani quæ legant, existimabit aliquis, nec nostrum de illis edendis consilium probabit. Sed idem tamen, si ad illum, unde hæc nasci querela potest, pietatis ardorem iudicii paululum addat ac prudentiæ, aliter profecto sentiet; atque ab auctoris inuidia librorum usum utilitatemque secernet. Etenim si ea nunc essent tempora, quibus demonum superstitione adhuc mentes occuparet hominum; cautionis id videri posset, hoc illi qualecunque negare præsidium: nec ea vulgare passim, quæ contumeliis in Christum, & Christianum nomen, adpersa sunt. Sed quum immortalis Dei beneficio, salutiferæque vi Crucis ac virtute, sic illa pridem extincta sit, nihil iam ut ab ea peste metuatur; nulla satis idonea causa superest, cur aduersus hæc monumenta Scriptorum infamium, pertinax bellum & implacabile, ultra capiamus.

Est idem de his libris statuendum, quod de fanis ac simulacris Deorum veteres Christiani decreuerunt. Qui quidem initio, in provinciis, ubi primum efferræ se religio Christiana cœperat, templa funditus euertere, conflagrare statuas, ac comminuere solebant: ne quod impietatis vestigium ad tyronum oculos accideret, cuius aspectus recordationem pristini cultus amoremque renouaret. Post vero, constituta Christiana re, quum iam satis corroborati essent ad fidei constantiam animi; utilius visum est, aris ac statuis inde submotis, parietibus templorum tectisque parcere; ut ea Christianis expiata ritibus, veri ad honorem numinis conuerterent. Simulacra

bbb 2

vera

vero & idola non deinceps omnia confregerunt, sed elegantiora quaque reseruarunt & affabre facta: quae in foris locisque publicis exponerent, ad urbium ornatum ac spectaculum. Quae quum intuerentur posterius, meminissent, quantis ipsorum maiores occaecati tenebris fuissent; & eius, a quo inde erant erepti, pluris in se beneficium ducerent.

De fanis idolorum, & quibusdam aliis, non, ut placuerat antea, perdendis, sed ab honore demonum Christianum ad usum applicandis, legitur epistola Gregorii M. ad Mellitum Abbatem, qua id in recenti Anglorum Ecclesia facere tam hunc, quam Augustinum admonet: quos ambos ad importandam populo isti lucem Euangelii, ex Vrbe miserat. Ante Gregorium vero tribus fere saeculis Constantinus magnus Deorum alias alibi statuas, Apollinis autem & Musarum nouem Constantinopolitano in foro constituit: quod in eius vita non sine facti commendatione narrat Eusebius. Post Constantinum deinde Theodosius, Magni & ipse cognomen haud minori, quam iste, iure consecutus, quum idololatriae reliquias acerrimorum edictorum stilo depasceret, tales ex Orci principe manubias eximi, palamque collocari voluit. Quod Alexandriae antistes Theophilus insigniter in ea vrbe fecisse dicitur. Quippe ex innumeris Deorum signis, quae in tripodas aliaque vasa conflare iusserat, unum reseruauit omnino turpius ceteris, quod ad posteritatis memoriam in loco celebri, ac propatulo defixit: Ne gentilibus, inquit, negare vnquam liceat, Deos se tales aliquando coluisse. Ac de illius hoc facto gentilibus adeo displicuisse scribit Socrates lib. V. cap. XVI. ut Ammonius grammaticus, quo praepatore est usus, dicere soleret: Male cum Deorum veneratoribus vna re hac actum esse, quorum ad ludibrium ac dedecus perpetuum id monumentum esset erectum.

Hanc si utilitatem afferre credebantur muta ista Demonum effigies, quae in idololatriae naufragio, velut rostra quaedam nauibus erepta, & in Ecclesiae foro suspensa sunt: si nullum iis publice conspectis fore periculum viri sapientissimi iudicarunt: si non eos spirantis adhuc nec dum restinctae pestis illius propinquitas absterruit, quin utiliter ea seruari, ac palam erigi simulacra putarent, quae quum imbecillitatem suorum & turpitudinem, tum Christi potentiam & gloriam statu ipso & aspectu proderent; dubitabimus quin scriptorum a gentilibus librorum par eademque causa sit: unde nec maior, quam ab idolis, pernicies; & certior, quam ab illis, emolumentum ratio proficiscitur? Nam & Deorum falsitas, & Christianae religionis firmitas atque integritas harum litterarum praconio testata relinquuntur. Licet hoc in IULIANO nostro praeceteris animaduertere. Hic enim denuo ab inferis excitata & instaurata superstitione gratulans, ac Christianis insultans, multa & pro suis, & aduersus istos mandauit his libris: ex quibus id illum vnice studuisse, & vero sperasse liquet, ut sublata Romano ex orbe Christi memoria, profanorum sacrorum & ubique diffusus & sempiternus cultus existeret. Quam illius praesagitionem ac spem vanam irritamque fuisse quum res ipsa docuerit; tum illa contemni scilicet, & irrisione omnium ludi consequens erit; probari vero amplius nostra; & auctorem sibi Deum minori contentione defendere.

Praeterea veteris Ecclesiae mores, & Christianorum disciplinam eadem IULIANI scripta continent: quorum ritus & consuetudines, licet inuidens & obtrectans, adeo suspexit: uti dignos iudicaret, quos, si posset, in suas partes imitando transferret. Nam ad suos ille sacerdotes ac pontifices scribens Pontifex ipse maximus, postquam de templorum suorum solitudine, Christianorum autem incremento ac splendore questus est, eius rei causam dissimilibus ambarum sectarum studiis & institutis

tutis non dubitavit adscribere: quod Christiani singularem pauperibus curam ac misericordiam tribuerent: pupillos & viduas alerent: agros ac caussarios fouerent: peregrinos exciperent, quamuis ignotos: mutuam inter se hospitii & officiorum omnium necessitudinem colerent: tum eadem caritate ac beneficentia alienos etiam hostesque comprehenderent. Hinc apud illos amplissima frequentissimaque domicilia, velut pratoria totidem ac basilicæ, quæ ab calamitosis ac miserabilibus inquilinis nomen acceperant; nosocomia, ptochotrophia, orphanotrophia. Hæc in Christianorum cætibus. Apud gentiles vero contraria esse fatetur omnia; immanitatem in suos, superbiam, crudelitatem, barbariem: nullum inter ipsos esse aduenis & hospitibus receptum: contemni egenos & abiici: nulla publice privatimque erga miseros gratuita humanitatis obsequia reperiri. Optare igitur hortarique pergit, ut illa de Christianorum moribus exprimant, æmulenturque sui: tum ut sacerdotes pariatque apud illos loco sint; hoc est honor iis ab omnibus adhibeatur, etiam magistratibus ac præfectis: ut sine maiorum antistitum litteris inferioris ordinis sacerdotes non ambulent: cum illis tam bi, quam cæteri quocunque perrexerint, benigne & humaniter habeantur. In quibus formatarum, & communicatoriarum speciem adumbrare studuit. Addit ad extremum anathematis excommunicationisque larvam: ut qui vehementius deliquerint, pro culpa gravitate constituto tempore ab sacrorum commercio conuictique cæterorum abstineant. Hæc & huius generis alia, priscaurum Ecclesiæ consuetudinum non iniucundam memoriam offerunt; & eo quidem mirabiliorem, quod ab hoste Christianorum, & transfuga de iis ipsis testimonium dicitur.

Accedunt minora illa quidem, sed gratiora quibusdam, quæ ex his libris capiuntur, adiumenta doctrine; quæ ad historiam, antiquitatem, proprietatem sermonis & elegantiam, partesque reliquis attinent eruditionis eius, cui ab humanitate nomen tribuitur. Nam sunt hic aliqua, quæ vel nusquam leguntur alibi; vel plenius, quam ab aliis, nec sine scitu dignissimarum rerum accessione tractantur. De stirpis suæ stemmate quadam nos docet hæcenus ignota. Magnentiæ tyrannidis & claudis historiam: obsidionis item Nisibena, illustriorem facit haud paucis additis, quæ Zosimus ideo a se prætermissa scribit, quod ea IVLIANVS Caesar peculiaribus iam scriptis occupasset. Quibus verbis ad priores duas panegyricas respexit, in quibus res a Constantio gestas pene historico more descripsit. Iam de prima IVLIANI ipsius ætate, & educatione, primordiis, incrementis, ac reliquis omnibus, quæ ad priora illius tempora spectant: totam illam Galliarum administrationem: bellaque contra barbaros ab eo fortiter gesta: summum eidem delatum a militibus imperium: belli denique contra Constantium apparatus, nemo diligentius, quam ipsemet, epistola eâ complexus est, quam ad S. P. Q. Atheniensem, viuo adhuc Constantio scripsit. Quod ex fonte Zosimus, Libanius, ac cæteri, qui IVLIANI acta celebrarunt litteris, sic hausisse profitentur; ut se multa præterisse significant, quæ ex eodem actore rerum ac scriptore iubent repetere. Tot itaque litterarum subsidia comparamus hominibus nostris, dum IVLIANI, nefarii sane principis ac scelerati, sed docti ac disertis, & ad multarum rerum notitiam utilis, immo necessariis, plenam copiam noua hac editione facimus.

Ac si genere de ipso gentiliū librorum auctoritate res agitur; ut quid sequi Christianos oporteat, magnorum virorum exemplo doceamus; est in IVLIANI actis & historia memorabile imprimis & illustre, quod non paucorum antiquis e Patribus, sed Ecclesiæ pene totius iudicium quale fuerit ostendit. Quum enim gentiles legi Chri-

stianorum in scholis IVLIANVS edicto vetuisset; grauitate hoc & acerbè tulisse. florem omnem tempore illo sanctitatis & eruditionis accepimus: nec dubitasse, quin hæc una plaga Christiana rei atrox ac uehemens esset illata. Deplorauit hoc præ cæteris Gregorius Nazianzenus, uir non solum pietate præstans, sed etiam doctrinarum studiis excultus omnium, præcipue diuinarum; quarum ab excellenti scientia Theologi nomen inuenit. Hic priore in IVLIANVM inuectiua decretum illud, quod uocat, ἀλογία, totis eloquentiæ, qua plurimum ualet, uiribus infectatur, auctoriq; suo exprobrat: nec illud solum, ut inhumanum & crudele per sese; sed ut Ecclesiæ perniciosum execratur ac pestiferum. Fecerunt idem, quod Gregorius, & alii ingenii ac sanctimonie laude celebres: & hoc amplius; ut hanc litterarum calamitatem utcunque pensarent, multa & ipsi gentilium ueterum imitatione scripserunt, & eodem, qui in illis appetitur, lepore sermonis ac uenustate condita. Atqui si ab ethnicis scriptoribus adeo magnum in Christianos redundaret periculum; nec iis detractis tantum esse querelarum debuit; nec illa rei uollius iactura potius, quam commoditas ducenda fuit: minime omnium certe, quomodo ista supplerent ac sarcirent, curare illos oportuit.

Ut ad IVLIANI nostri editionem reuertar, huius ea uel excusatio uel commendatio ualere sola debet, quæ ab librorum eruditione elegantiaque sumitur; non illa tolerari quorundam, qui eius, a quo profecti sunt, laudandis uirtutibus uendibilem operam suam facere student.

Petrus Aeneas p. 16 Quo in genere postremus editor IVLIANI Caesarum nimis temere; ne quid asperius dicam, quod dici profecto potest; qui sic ornare IVLIANVM laudibus est ausus, ut non solum supra meritum efferret, sed eam laudationem cum sanctorum Patrum uituperatione, ac Christiani nominis iniuria, coniungeret. Nam in Praefatione, quam initio libelli de IVLIANO bene longam explicat, ueteres illos ait studio partium occæcatos, & perquam acerbos fuisse. Accidisse enim asserit, ut quum de iis, qui olim uixere, principibus iudicium fertur, multum nos decipiat ueterum quorundam, quos in Ecclesia Dei claros atque illustres fuisse scimus, auctoritas. Tum interiectis quibusdam: Itaque quibus infensi erant, eos, per se magnos sane & pene in cælo positos, trahebant ad inferos; & aliis rursus, quos ornandos censuerunt, licet immerentibus, tantas laudes admensi sunt, uti posteritas uirtutes eorum, quæ uix mediocres sunt, suspiciat, & lapidem e sepulcro ueneretur pro Deo. Pergit deinde, & Constantino IVLIANVM opponit; e quibus illum ait, multa fecisse turpia: IVLIANVM uero, longe scilicet eo præstantiorem, nequaquam pro dignitate ab illis sanctissimis Patribus habitum fuisse. Verba Praefationis: IVLIANVM uero, laudatissimum principem, quem natura omnibus ornatum rebus excellere uoluerat, tam indignis modis traduxere, uti iam illius nomen toti mortalitati res sit inuisa atque detestabilis. Rursus: Equidem ego quoties mecum agitabam, qualem quantumque esse oporteret, qui summum inter homines teneret fastigium; subiit animum meum IVLIANI ueneratio, maiorque in eo atque altior spiritus esse uidebatur, quam uti cum cætera Imperatorum plebe cogi in ordinem posset. Subiicit de animi magnitudine, ac rerum humanarum despicientia; quod a militibus oblatum imperium agre scilicet & coactus acceperit. Mox ista: Quanquam nos hercle non uitæ, sed gloriæ, spatio metiri illum decet, quem & belli usus iam tunc formidabilem hostibus, & pacis artes cunctis, non dicam ciuibus,

bus, sed mortalium sæculis, fecere venerandum. *Tanta tamque invidiosa detestandi Apostata prædicatio digna Libanio aliquo est, vel Eunapio, vel Zosimo: Christiano vero homine nequaquam digna, neque his temporibus ferenda.* Subiisse dicit animum suum IVLIANI venerationem: tum, eundem sæculis omnibus esse venerandum. *De se, animoque suo, sane viderit: Christianis quidem omnibus sæculis fuit eritque semper execranda IVLIANI memoria; quam nemo, nisi qui Christum negasset, venerationi sibi esse dixit.*

Ad hunc ipsum, de quo agimus, Imperatorem supplices olim venerere Donatista, cum libello, in quo id erat positum: solam iustitiam apud eum habere locum. Hoc illorum dictum nactus Augustinus, ut exagitat! ut illudit! ut exprobrat! ut Christianos non decere significat! Atqui est ista sane mediocris vnius iustitiæ laus, quam Apostata Imperatori tribui Augustinus non patitur. Quid igitur de illa non iustitiæ, sed omnium virtutum, prædicatione diceret, quarum solidam possessionem IVLIANO Præfationis auctor addixit? Sequitur enim: Noster, quod paucis fuit quodam Deorum munere concessum, virtutes dispares prudentia iunxit. Impura vox, Deorum munere vel ulli concessas virtutes, vel IVLIANO concessas dicere. Quid deinde? Hic quum in solidam, ait, virtutis possessionem primis adhuc annis & lubrico ætatis missus esset, animum semper supra fortunæ indulgentiam gessit. At unde, quæso, de tot illi tantisque IVLIANI virtutibus constat? Non, opinor, aliunde, quam ex ipsius de se IVLIANI testimonio, vel eorum, quos paullo ante retuli; Ethnicorum certe, qui pro amore in illum suo, in Christianis odio ac liuore, de eo sunt multa mentiti. At scriptor Præfationis domesticos istos suspectosque testes Latinis Græcisque Patribus anteposit omnibus; & hos etiam imprudentiæ imperitiæque condemnat. Nam sic demum loquitur: Fuit profecto, fuit Græcorum quorundam, qui ea tempestate Ecclesiam rexere, magna imprudentia. Etenim uti causæ suæ seruirent, principem Christianis infestum lacebant, quem tolerare satius fuisset. Sunt in hominum manibus orationes eorum, in quibus, tanquam in scena, palam eum omnibus ludibrium fecere, & faciem illius, formamque corporis, atque gestus, tum alia fortuita, quæ vulgus & imperitissimus quisque notat, traxerunt in culpam. Qui viri si meminissent temporum, quibus nati erant, sane necessitati, quæ pertinax regnum tenet, sine contumacia paruissent, &, quod magnæ prudentiæ est, obsequio mitigassent imperia. Hæc ille non solum imprudenter talibus de viris, sed etiam imperite. Etenim Græci illi Patres, quos imprudentiæ arguit, quorumque contra IVLIANVM extare orationes asserit, sunt omnino duo: Gregorius Nazianzenus, & Cyrillus; quorum alter haud paucis post IVLIANI obitum annis vixit, ac scripsit; alter aequalis quidem fuit illius, sed eo mortuo $\sigma\eta\lambda\lambda\epsilon\upsilon\eta\mu\epsilon\tau\epsilon\varsigma$ illos duos conscripsit. Ex quibus, cæterisque fide dignioribus, liquet, fuisse Imperatorem istum multis verisque vitiis præditum; virtutem vero solidam habuisse nullam, sed nonnullarum imaginem adumbrasse, fucis & colore verarum ad speciem extrinsecus obductam: non solum quod qualescunque illos ad honestatem impetus una turpissima perfidiæ & apostasiæ labes inquinavit; sed etiam quod ad fastum & ambitionem omnia, nihil decori & honesti causæ faciebat. Quocirca quæ de IVLIANI laudibus in illa Præfatione dicuntur, in ornandum Antichristum non minori iure conferri poterunt, in quo multa perinde maximarum erunt simulacra virtutum.

Sed de IULIANI moribus hic agere non est otii ac propositi nostri. Nam haec pauca, quae contra Praefationem istam disserui, Christiana a me religionis studium, ac meus in sanctissimos Patres amor & cultus expresit.

Nunc, ut quae sunt propria partes procerum huius absoluam; de hac editione nostra quae te scire volumus, candidè & erudite Lector, paucis accipe. Habes in ea IULIANI, quae vel edita sunt, vel ex bibliothecis ac scriptis codicibus excipi potuerunt, monumenta omnia. Ex his quae ante vulgata fuerant, multis emendatiora locis, quaedam etiam auctiora, protulimus; reliqua partim e Christianissimi Regis bibliotheca, partim ex Londinensi deprompta sunt. Ex hac descriptas Orationes accepimus; quintam, quae est in Deorum Matrem, & sextam, aduersus imperitos canes: tum epistolam ad S. P. Q. Atheniensem: item epistolas ad Iamblichum duas, LX, & LXI, una cum LXII. accessit orationis tertiae postrema pars: cum variis lectionibus quarta; qui est hymnus in Solem. Qui quidem ex illis ita castigatus est, ut quum propter horrendam deprauationem legi absque fastidio vix posset, intelligi autem nullo modo posset; non solum a nobis intelligi, sed etiam Latine verti potuerit. Haec omnia Londinensi ex bibliotheca misit ad nos Patricius Iunius, quae totidem in manuscriptis codicibus bibliothecae Christianissimi Regis inuenimus; unde & caetera, quae nondum publice erant edita, prodierunt.

In Latina interpretatione librorum illorum, qui in vulgus haecenus extabant, nihil admodum immutauimus, quamuis aliqua mendose reddita videbantur; quorum in Notis quadam obseruata sunt. Id eo monui, ne aliena nobis errata tribuant Soliniani Telchines; qui nihil norunt, nisi de nocte contra Solem

meiere. Vale, candidè & erudite Lector, & hoc nostro labore fruere.

